

**BÜTÜN
ÜLKELERİN
İŞÇİLERİ
BİRLEŞİN!**

kitle

YIL: 16

EKİM 1989

SAYI: 332

Hakem Olmaktan Hakim Olmaya

Çağatay Anadol'un aşağıda yayımladığımız konuşması Görüş dergisinin Ekim 1989 tarihli 35. sayısından alınmıştır.

Ülkemizde sol bugün çeşitli düzeylerde gerçekleştirilebilecek politik birliklere dünkünden daha yakın. Sol içinde yeralan çeşitli akımların, grupların oldukça ağırlıklı bir çoğunluğu birliğin önemi ve kaçınılmazlığı üzerinde vurguyla duruyor.

Henüz bu sürecin başlangıcında bulunsak da, 70'li ve 80'li yıllarda varolmayan bir başlangıcı yaşadığımız açık. Son aylarda yurt içinde ya da yurt dışında yapılan çeşitli toplantılar sos-

Henüz bu sürecin başlangıcında bulunsak da, 70'li ve 80'li yıllarda varolmayan bir başlangıcı yaşadığımız açık. Son aylarda yurt içinde ya da yurt dışında yapılan çeşitli toplantılar sosyalistlerin bir araya gelerek sorunları yapıcı ve çözüm arayıcı bir anlayış temelinde tartıştıklarını birlik ve birliktelik doğrultusunda önümüzdeki mesafeleri aşmak için müştereken davrandıklarını ortaya koymuştur. Bu süreç şu anda yavaş ilerliyor olmakla birlikte, arkamızda çok uzun bir ayrışma ya da ayrı durma döneminin bulunduğunu gözönüne alırsak, diyalogsuzluk açısından nice yılların oluşturduğu kireçlenmişliğin ansızın sona eremeyeceğini de bilmemiz gerekir. Ayrıca, dünya

sosyalizmindeki yoğun tartışmalar ister istemez Türkiye solunun birlik ve birliktelik çalışmalarının gündemini de ağırlaştırmaktadır.

Bununla birlikte, süreci kendi haline bırakmamak, başlayan çabaları bir tartışma kulübüne dönüştürmemek gerektiği de ortada. Süreci hızlandırmanın birinci koşulu somut hedefler koymak. O hedeflere ulaşmanın zamanlamasını sürecin kendisi tayin eder, fakat hedef somutlanmazsa bir süre sonra kendiliğindenlik ortaya çıkar. Hedeflerin somutlanması ise tartışılacak konuların somutlanması da birlikte geçecektir. Somut hedeflerin kurulması da tek başına yeterli olamaz, yöntemi de belirlemek gerekir. Yöntem konusu ise basit bir biçimsel sorun değil, tam tersine öze değgin bir husus. Çünkü istenen, özlenen, amaçlanan birlik ve birliktelik 100-150 kişilik toplantılarla değil binlerce ve binlerce kişinin aktif olarak katılacağı çalışmalarla, tartışmalarla sağlanabilir. Mümkün olabilecek en geniş kolektif irade ancak böyle gerçekleşebilir.

Bu yolun kaçınılmaz ve biricik yol olduğuna kimsenin itiraz ettiğini sanmıyorum. Öyleyse, birinci adım, yani hedef somutlaması önem kazanıyor.

Kanatımca önümüzde en genelinde iki hedef duruyor; birbirini dışlamayan, birbirine karşı olmayan iki hedeften birisi, tek parti çatısı altında bir araya gelmeyecek solun değişik kesimlerinin ve kişilerinin oluşturacağı en geniş politik birlikteliktir. Eylem birliği, mücadele birliği gibi yetersiz kalan, aşılması gereken elementer birliktelik türlerinin ötesinde algıladığım böyle bir birliktelik müşterek bir Sol Blok anlayışıyla gerçekleştirilebilir. Sol Blok içinde yerelacaklar arasında tek bir partide birleşecek olanların hedefleri de birlikte tartışılmaktadır. Bizim açımızdan böyle bir parti bir araya gelebilecek

Yayına Son Verirken

1974 yılı Mart ayında haftalık olarak yayına başlayan KİTLE yerini 1979 Mayıs'ında BİRLİK gazetesine bırakmış, 1982 Ağustos ayından itibaren aylık periyodla yeniden yayınlanmıştır.

Son yıllarda ülkede sol yayın olanaklarının gelişmesiyle, bu yayınlarda sosyalistlerin üzerine eğildiği teorik ya da politik konuları tartışabilen, değişik görüşleri yayabilen yayınların işlev kazanmasıyla KİTLE giderek hinterlandı yurtdışıyla sınırlı bir yayına dönüştü. Türkiye solundaki tartışmaların, düşünsel üretkenliklerin adı geçen sol yayınlarda yoğunlaşması doğal olarak yurt dışındaki sosyalistlerin de ilgilerinin o yayınlarda toplanmasını getirdiğinden, varolan noktada KİTLE'nin yayını sürdürmesi önemini yitirdi.

Açık olarak belli ki, bugün artık yurtdışında yapılacak her yayın sadece Avrupa'daki göçmen işçi sorunlarıyla, ya da yurtdışındaki-Türkiyelilere dönük kültürel içerikli faaliyetlerle işlevli olabilir. KİTLE türünden salt politik içerikli yayınların özgül fonksiyonları ise, kanımızca yurtdışında sona ermiştir, bu tür yayınlar ancak yurt içinde yayınlandıkları takdirde amaçladıkları görevleri yerine getirebilirler.

İşte bu nedenleri gözönünde bulundurarak, bu sayıdan itibaren yayınımıza son veriyoruz.

azami kesimleri ve potansiyeli içeren, kendi içinde sosyalist çoğulculuğu —türdeş olanların çok sesliliğini— gerçekleştirebilecek yasal bir Marksist partidir. Ne geniş Sol Blok çalışmaları yasal bir parti perspektifinde biraraya gelebileceklerin öngörülerini belirsizleştirmelidir, ne de yasal Marksist partide birlik hedefi, en geniş solun bir bloka ulaşma çabalarına engeldir.

Ertuğrul Kürkçü, geçen yıl **Görüş**'e verdiği bir demeçte "aynılar aynı, ayrılar ayrı" ibaresini kullanmıştı. Dünya ve Türkiye sosyalizmindeki güncel tartışmalar ve aranımlar gözönüne alınırsa, "aynılar"ın, "aynı"lardan hangi noktalarda ayrı oldukları —ayrım çizgileri— nerelerde ve ne ölçüde netleşmiştir, bilemiyorum. Ama hem "ayrı"ların hem "aynı"ların kendi içlerindeki müşterek noktalarının önümüzdeki süreçte —bu tartışmalara, çalışmalara binlerce sosyalistin katılımıyla— netleşeceği açıktır. Bununla birlikte, "aynılar aynı, ayrılar ayrı" nitelemesine, Sol Blok esprisinde bir ekleme yapmak istiyorum: "**aynılar aynı, ayrılar ayrı... fakat aynılarla ayrılar mutlaka yanyana**".

Burada hemen belirtmeliyim ki, "aynı" ve "ayrı" sözcükleriyle Marksist olan, olmayan gibi bir ayrımı kastetmiyorum. İşçi sınıfının, emekçi hareketin birden fazla partisi olabileceğini öngörüyorum. O halde "aynı" sözcüğü bu partilerden birinde birlikte olabileceklerini ifade ediyor, "ayrı" sözcüğü de başka bir partide birlikte olabileceklerini düşünenleri. Tabii, bu ikincisinde yer alanlar kendi açılarından "aynı"dır, diğer partidekiler de "ayrı".

Partileşme tarzında bir birliği yasal Marksist partide gören herkes açısından yapılması gereken, bu hedefe yönelik temel noktalarındaki ortak görüşlerin —ve ayrı görüşlerin— hem düşünsel planda, hem de programatik esaslarda ve örgütsel işleyiş ilkelerinde çerçeve metinler ortaya çıkararak onları en geniş tartışmaya sunmaları (nasıl bir sosyalizm, nasıl bir program ve nasıl bir parti konularını tartışmaya açmaları) ve süreci başlatmalarıdır. Bundan sonrasını sürecin kendisi tayin edecek, azami kolektif iradenin olabileceği azami gelişmişlikle olabilmeleri için ısrarlı fakat sabırlı bir süreci gerçekleştirmek gerekecektir.

Birlik için **Kurucu Kongre**'den, Sol Blok için **Sosyalist Kurultay**'dan geçmeyi hedeflemek gerekiyor. Kuşkusuz ki bu isimlendirmeler hedefleri daha kolay anlatabilmek için benim aklıma gelen terimler. Böyle nihai platformlara varıldığında onların adları doğal ki hep birlikte belirlenecek. Bu hedeflere yakın bir zamanda varılamayacağını ön-

görmekle birlikte asıl olanın bu hedeflere ulaşma yönteminde yattığını düşünüyorum. Her iki süreç için de önerilebilecek yöntem, katılan herkesin içine sindirebileceği kolektif iradelerin özenle, titizlikle, kapsayıcılıkla gerçekleştirilmesidir. Sol Blok, yapıların kolektif iradesini ortaya çıkarmaya, bileşik Marksist parti ise daha çok Marksist bireylerin kolektif iradesini ortaya çıkarmaya yönelik olmalıdır. Sol Blok konusunu daha ileride işlemekle birlikte şimdi bileşik Marksist parti konusuna yoğunlaşmaya çalışıyorum. Niye Marksist bireylerin kolektif iradesi bu alanda önem kazanıyor?

İlk olarak solda mevcut yapısalıklar içinde yer alanların dışında geniş bir "bağımsız Marksistler" kitesinin bulunmasından kaynaklanıyor bu ihtiyaç. Günümüzde birlik, örgütlü yapıların birliği anlamına, sadece bu anlama gelmiyor. Ve bu yapıların dışında kalan Marksistlerin güven duyacakları bir süreç, sözkonusu yapıların aşırı belirleyicilik taşıyacağı bir süreç olamaz. Bağımsız Marksistlerin, sürecin başlangıcından itibaren, tüm oluşuma gönüllü ve aktif katılımını sağlayacak bir ortam yaratmak gerekiyor. Öyle ki bağımsız Marksistler sürecin sonunda oluşacak yapıyı kendi evleri gibi görsünler, kendilerini misafir gibi değil, **evsahibi** gibi hissetsinler.

Andığımız süreci gerekli kılan diğer bir neden de, birliğe giden yolda, mevcut yapısalıkların yönetimlerinin bir fren görevi gibi istenmedik etkiler yapmalarına olan özemimdir. Tam tersine, mevcut yönetimlerin hızlandırıcı olması, anılan süreç üzerinde ve gerçekleştirilecek oluşumda hiç bir toplu ya da tekil ayrıcalık gütmediklerini peşinen belirtmeleri gerekiyor. Böylesi bir yaklaşım içine girilmesi sadece bir-iki açıklamayla, yazıyla, demeçle olmayacak... O süreç içinde yer alacak herkese güven verilmesi için biricik yol, bütün Marksistlerin tek tek yer alacakları zemini gerçek karar ve oluşturma mercii haline getirmektir. Tecelli edecek iradenin kapsamını içeriğini o zeminde görmeli, mevcut yönetici iradeleri asgariye indirmeliyiz. Şayet şimdiki yapıların yöneticilerinin bir katkısı olacaksa bu katkı sadece onların düşünsel üretkenliklerinde, yaratıcılıklarında ve yapıcı, birleştirici, hızlandırıcı çabalarında aranmalıdır. Yöneticiler, bu özelliklere sahip oldukları ölçüde süreçte rol oynayabilirler, yoksa yönetici oldukları için değil. Hele hele ortaya hem düşünsel bir zenginlik, üretkenlik, politik bir esneklik, yapıcılık koymayıp —kendisini yenilemeyi— hem de "ben yöneticiyim" gibilerinden bir an-

layışla birlik sürecinde trene basma tutumu içinde olunursa, ya da "benim görüşlerim kolektif irade içinde tasvip bulmayabilir, ama ben gene de doğrum" gibilerinden bir anlayışla bu geniş ortaklaşa sürecin başlamasından, ilerlemesinden uzak durulursa, hiç kimsenin kuşkusu olmasın ki, kolektif iradenin hep birlikte oluşturulması isteğinin, inancının yaygınlığı ve gücü anılan tutuculukları da, tutucuları da aşacaktır. Buna karşı direnenler ise bir süre direnmiş ve akımı yavaşlatmış olmaktan başka bir şey yapmadıklarını göreceklerdir. Mevcut yapısalıklar içinde çok güçlü bir birlik istemi ve tartışması bulunduğuna göre yönetim konularında bulunan bir kısım insanın akışı yavaşlatma olanağı nasıl ortaya çıkmaktadır?

Bu sorunun yanıtı, özellikle işçi sınıfı partilerine monolitik bir karakter kazandıran ortak tarihsel geçmişimizde, sınıflı toplumların geleneksel sosyal işbölümünün hepimiz üzerindeki etkilerinde yatıyor. Hareketimiz bu işbölümüne uygun bir tarzda yönetenlerle yönetilenler şeklinde ortaya çıkan bir "bölünmüşlük" daha yaşıyor. Siyasal kuruluşlar, görevi düşünmek ve politika üretmek olanlarla, görevi üretilen politikaları uygulamak olanlar arasında büyük bir uçurum yaratan örgütsel bütünlükler halindedirler.

Oysa her Marksist, hareketin her sorunu karşısında kendisini birinci dereceden sorumlu olarak görmelidirler. Politikaları sorgulamalı, alternatiflerini üretmelidir. Kendisi adına yönetsel ve koordinatif görevler yükümlenmiş komisyonları —Merkez Komitesi kavramının kutsallaşmış anlamına bir tepki olarak komisyon sözcüğünü kullanıyorum— sıkı denetim altında tutmalı ve bu komisyonların üyelerini çoğunluğun iradesiyle kolaylıkla değiştirebilmelidir.

Sanıyorum ki Marksist hareketimizin karar alma düzeylerinde bulunan kişilerin hemen tamamı yıllardır değişmiştir. Bugün toplumsal yaşamın birçok alanında yeni isimler, yeni değerler öne geçmiş olmasına rağmen Marksist hareketin üst katlarında yeni isme pek ender olarak rastlanmaktadır. Bu sonucu iki nedene bağlayabiliyorum: Bunlardan birincisi, bizzat monolitik yapının, üyelerin kendilerini geliştirmesine olanak vermemesidir. Sanıyorum ki yeni yetenekleri öne çıkarmakta Marksist hareket bir bütün olarak Türkiye toplumundan daha kısır durumdadır. İkinci neden, yine monolitik yapının ve geleneklerinin yönetim aygıtlarına verdiği olanaklarla, parti içi demokrasinin sınırlılığıyla, sorgulayıcı bir

(Devamı 5. sayfada)

“Yeni Bir Dünya Yeni bir Türkiye”

Görüş dergisinin geçtiğimiz Temmuz ayı içinde İstanbul'da düzenlediği “Haziran Şenliği” adlı toplantıda Çağatay Anadolu konuşmasında yeni bir dünya ve yeni bir Türkiye'nin yaratılabilmesinin koşullarının birlikte, beraber davranmaktan, insanın kendisini yenilemesinden geçtiğini dile getirdi.

Şenliğin sunuculuğunu yapan sinema sanatçısı Halil Ergün ise, “Sanatın tarlalardan, fabrikalardan, meydanlardan, yani hayatın diri ve yaratıcı bütün alanlarından süzülüp gelerek işlevsel olabileceğine inandığım için, coşkuyla ortak olmayı bir görev saydığım için aranızdayım” diyerek başladığı konuşmasında yeni bir dünya ve yeni bir Türkiye'nin yaratılmasının meşakkatli geçmişine değindi.

Konuşmasında, yığinsal, birleşik bir sosyalist partinin günümüzün en acil görevlerinden biri olduğuna değinen Veli Gürcan'dan sonra Ahmet Kaçmaz, sinema perdesi aracılığıyla aşağıda metninin verdiğimiz konuşmayı yaptı. “Değerli dostlar, sevgili kardeşlerim, merhaba!

Vakti birliğinde bir nükte vardı, aramızda sıkça sözünü ederdik. Derdik ki, “ayının kırk tane hikayesi varmış, kırkı da ahlata üzerine”. Bizimki de öyle. TSİP'in kırk tane hikayesi var, kırkı da birlik üzerine. Tabii hikayenin sayısı kırkla kalmadı, yüzleri, belki de binleri aştı. Ama bugün de birlik ana tamamız olma özelliğini koruyor. Ancak sevindirici bir yan var. Solda yer alan hemen herkes birlikte yana, birliği özlüyor, birlik için çaba gösteriyor. Bu, birliğin sağlanması için hepimizi umutlandırıyor.

Evet birlik için güçlü bir potansiyel var, ama henüz kaydedeğer sonuçlar alınmış değil. Çünkü birliğe çeşitli yaklaşımlar var. Ben günümüz şartlarında birliğin rasyonelini yasal bir Marksist partide görüyorum. Tabii bu noktada yalnız değilim. Benim gibi düşünen pek çok insan var. Ve onlar da yasal parti

konusunda süregiden tartışmalarda açık-seçik fikirlerini ortaya koyuyorlar. Dolayısıyla yasal partinin —Marksist bir yasal partinin— gerçekleştirilmesinin maddi toplumsal şartları mevcut. O halde işe koyulmak lazım. Yasal partiye ilişkin görüşlerimi daha önce de değişik vesilelerle dile getirdim. Burada sizlere şu dönemde önemli gördüğüm bir kaç noktaya işaret etmek istiyorum.

Bunların başında partinin yığinsallığı geliyor. Yasal Marksist parti yığınların mali olmak zorunda ve daha çıkışından itibaren böyle olmak zorunda. Bu ne demeye geliyor?

Bu, Türkiye'de bir emekçi alternatifini arayanlara, bunu da Marksist bir yasal partide görenlere, tüm bunlara, tüm bunlara açık bir partinin, hep bunların elbirliğiyle oluşturulması demek oluyor. Daha ilk adımdan itibaren.

Tabii böylesi bir tecrübemiz yok. Nasıl olabilir?

Bence Marksistler arasında, kamuoyunda saygınlık kazanmış, güvenilir, dürüst insanlarımız var. Bunlar bir araya gelirler, Marksist çevreler içinde temsil niteliği olan bu kişiler ortaklaşa bir çağrı yaparlar partinin hep birlikte oluşturulması için ve böylece bir ilk adım atılmış olur. Bu andan itibaren tüm yurt sathında, illerde, ilçelerde, kasabalarda, köylerde, illerin semtlerinde, işyerlerinde, fabrikalarda, tarlalarda Marksistler bir araya gelirler ve partinin taş taş örülmesi için ellerinden geleni yerlerine getirirler.

Örneğin bugün çokça sorulan sorular var. Özellikle sosyalizmin dünya çapında geçirmiş olduğu tecrübelerden sonra bu sorunlar önem kazanıyor.

“Nasıl bir sosyalizm?”, “nasıl bir Parti?”, “Türkiye şartlarında nasıl bir Parti programı?”, “nasıl bir demokrasi mücadelesi?” vb. Bu sorunlar bence daha baştan, çözümü Marksist partide gören kim varsa, en sıradan, herkes birlikte ele al-

mali, bütün bu sorunların çözümü binlerin, onbinlerin ve hatta varsa yüzbinlerin katkısıyla bulunmalı. Bunlar başlangıçta biraz olumsuz, zormuş gibi gözüküyor. Bence hiç de böyle değil. İstendikten sonra bütün bu yapılmak istenilenlerin mekanizmalarının yaratılabileceği kanısındayım.

Gördük işte; gördük ki, sosyalizm onu isteyen, ona gönül veren her emekçinin, herkesin elbirliğiyle, aktif katkısıyla ve katılımıyla yapılması gereken bir şey. Dolayısıyla insanlar daha baştan, olabildiğince katılımı bu işin içine çekilmelidirdiler. Bu sabır isteyen bir iş; dolayısıyla sabahtan akşama kolayca çırpırtılamayacak bir iş. Onun için başlangıçta ortaya çıkacak zorluklar —ki çıkabilir— bezginliğe yolaçabilir. Açmamalı, sabırlı olmalıyız.

Evet gecikmiş durumdayız. Sol bir alternatif yaratmak açısından gecikmiş durumdayız. Onun için de acele etmemiz gerekiyor. Evet, o boşluğu dolduracağız diye, gelen gelir ve kim gelirse onlarla bu iş olur diye kestirme gitmemek, çözümü yasal Marksist partide görenlerin tümünün katılımıyla emekçi yağınlarla daha baştan güven uyandıracak, onların cazibe merkezi haline gelecek bir başlangıç adımı atmak gerekir.

Kardeşlerim, dostlarım. Sizlere gene çok uzaklara seslenmek zorunda kaldım. Bu bence biraz suni bir birliktelik oluyor. O canlı, karşı karşıya olmanın birlikteliği yok. Onun için de biraz sürrealist bir durum var. Yani ne bileyim, ritüelimsi bir hali var. Ben de, biliyorsunuz ki, ritüellerden hoşlanmam. Ama ne yapayım ki arzu-i umumiye ağır bastı. Umarım bu uzaktan seslenişlerimin sonuncusu olur.

Vuslatın bir dahaki bahara kalmayacağı umuduyla hepimizi içtenlikle, sevgiyle kucaklıyorum.”

Not: Görüş'ün Ağustos 1989 sayısında Kaçmaz'ın konuşması olarak verilen metin, aslında tehir edilen ilk toplantıya gönderilen metindir.

“Klasik Program Anlayışı”ndan Kastedilen Nedir?

TSİP-TBKP birleşme görüşmelerinde TSİP tarafı “klasik” program anlayışını savundu. Buradaki “klasik” tanımından kastımız ne? Bu yazıda bu soruya kısaca cevap getirmeye çalışacağız.

1930’lu yıllardan bu yana Marksizmin dondurulduğu, Marksist harekette **dogmatizmin** egemen hale geldiği söyleniyor. Bu tespitin, özellikle sosyalist ülkeler açısından hatırı sayılır bir gerçek payı içerdiği açık. Ayrıca enternasyonalist dayanışmada, iktidardaki partiler —en başta da SBKP— ağırlıklı bir konuma sahip oldukları için, Marksizmin yaratıcılığının geçmiş dönemde dünya çapında yeterince işlevli kılınmadığı söylenebilir. Bu bakımdan Marksizmin, tabiri yerindeyse **durgunluk** dönemine özgü program anlayışlarının şimdi yeniden gözden geçirilmesi doğaldır. Aksi halde, eski program anlayışlarında **gözü kapalı** ısrar etmek gerçekten dogmatizme saplanmak sonucunu verebilir.

Marksizmin bir durgunluk dönemi yaşamış olması, bu dönemde Marksizme ilişkin görüş ve değerlendirmelerin hepten yanlış oldukları anlamına gelmez. Örneğin bu döneme özgü program anlayışının —özellikle bizimki gibi az veya orta gelişkinlik seviyesindeki kapitalist ülkeler için genel hatlarıyla geçerli görülen— ana teması, emekçi sınıfların ittifakı temelinde iktidarın ele geçirilmesi, demokratik halk iktidarının kurulması ve bir süreç boyunca sosyalizme doğru ilerlenmesidir. Bu anlayışın günümüzde eskiyip eskimediyinin, bu anlayışa bağlı kalmanın dogmatizm olup olmadığının belirlenebilmesi için, onun mevcut şartlarda yeniden tahkik edilmesi gerekir.

Bize göre işçi sınıfı partisinin programı, günümüz Türkiye’sinde de sınıfın diğer emekçi sınıf ve zümrelerle ittifak halinde **iktidarını mutlaka** öngörmelidir. Çünkü bir sınıfın kendi çıkarları doğrultusunda davranabilmesinin, çıkarlarını gerçekleştirip koruyabilmesinin en etkili ve **en sonuç alıcı** aracı **iktidardır**. Ülkemizde emekçi karakterli bir iktidarın yakın gelecek için imkanı görülmüyor olması, programda iktidar hedefinin dışlanması gerekçesi yapıla-

maz. İşçinin, emekçinin bugün çekmekte olduğu tüm sıkıntıların kaynağı mevcut sömürü ve baskı düzenidir. Bu düzeni radikal bir değişikliğe uğratarak sömürü ve baskıya son verecek bir süreci başlatmak ise, sömürü ve baskıdan kurtulmak isteyenlerin iktidarı ele geçirmesiyle imkan dahiline girer. Aksi halde, yani bir işçi sınıfı partisi emekçi halk iktidarını programatik bir hedef olarak öngörmüyorsa, bunun anlamı, başka partilerin iktidarında da emekçilerin sömürü ve baskıdan kurtulmalarının mümkün olabileceğidir.

SÖMÜRÜ VE BASKIYA KARŞI MÜCADELENİN SINIRLARI

Başka partilerin, yani muhafazakâr, liberal veya sosyal demokrat —ki işçi kökenli oldukları, işçilerden büyük destek gördükleri için “**işçi partisi**” sayılan sosyal demokratlar genel olarak burjuva dünya görüşü çerçevesinde kaldıkları için ideolojik muhtevada burjuva partileridirler— her türden burjuva partilerinin iktidarında sömürü ve baskı ortadan kalkabilir mi? Neyin “dogmatizm”, neyin “yenilikçilik” olduğunu kavrayabilmek için ilk ağızda hepimize **abes** gibi gelen bu soruyu kısaca deşmekte yarar var.

İşçi sınıfı ve diğer emekçiler, tüm çalışan halk, sömürü ve baskıya karşı, kapitalist düzenin bağrında devamlı bir mücadele yürütürler. Bu mücadele esnasında çeşitli kazanımlar elde ederler. Tarihin gösterdiği, bu kazanımların genel olarak artan bir trende sahip olduğudur. Bu noktadan hareket ederek, mücadele sonucunda, kapitalist düzende sömürü ve baskının bir gün sıfırlanacağı ve dolayısıyla emekçi halkın iktidara gelmesine lüzum kalmaksızın sosyalizme geçilebileceği —en azından farazi olarak— ileri sürülebilir.

Biliyoruz bu **faraziye** Marksizmle bağdaşmaz. Çünkü sömürüye ve baskıya karşı mücadele kapitalizmin bağrında ne kadar ileri götürülürse götürsün, üretim araçlarının özel mülkiyeti varlığını koruduğu sürece, bir radde den öteye gidilemez. Bu gerçeği dünya pratiği çok net bir şekilde kanıtlamaktadır. Örneğin kapitalizm altında tarihin tanıdığı en sosyal devlet olan İsveç’te

işçi sınıfının sömürüye karşı elde edeceği kazanım, çoktan beri sınırına dayanmıştır. Çünkü İsveç’te, **kâra** uygulanan verginin üst sınırı yüzde 80’dir. Bu, yarım asırdır iktidarda olan sosyal demokratların en değişmez tabularından birisidir. Gerekçesi de, bu sınır aşıldığında “sermaye sahibi için yatırım yapmanın hiç bir cazibesi kalmayacağı”dır.

Sosyal demokratların bu “tabu”su yıkılmaz bir tabu mudur? Örneğin çalışanlardan gelen baskılar sonucunda yüzde 80 sınırı aşılamaz mı? Şimdiye değin olup bitenler böylesi bir ihtimali dışlıyor. İsveç ekonomisi son on yıllık dönemde nispi bir bunalım yaşadı. Ve bunun ceremesini, ilk başta işçiler olmak üzere tüm ücretliler çekti. On yıl kadar önce ücret seviyesi sıralamasında Avrupa’da birinci yeri alan İsveç işçileri kısa bir sürede onuncu sıranın dahi altına düştüler. Buna mukabil, örneğin, Wallenberg ailesinin kontrolündeki Volvo tröstü 1986’da **9 milyar** kron kâr etti. Sonuçta sermaye sahipleriyle çalışanlar arasındaki gelir uçurumu daha derinleşti. Hem de bütün bunlar işçilerin oyuyla ve desteğiyle iktidarını koruyan Sosyal Demokratlar’ın politikası sonucunda gerçekleşti.

Şimdiye kadarki uygulamanın böyle olması, bunun hep böyle süreceği anlamına gelir mi? İsveç Sosyal Demokratları, **varsayım olarak**, günün birinde yüzde seksen sınırını aşmaya karar verebilirler. Ve bu noktada üretim araçları sahiplerinin muhtemel direnmelerine de —yine varsayım olarak— karşı koymayı başarabilirler. Yüzde 80 sınırı aşıldığında sermaye sahipleri yatırım yapmaktan geri duracaklarına göre bu noktadan itibaren, ekonomik faaliyetin yürüyebilmesi için sermayenin özel mülkiyetine son vermek kaçınılmaz hale gelir. Ve böylece, ilk ağızda isterse devlet kapitalizmine geçilsin, artık kapitalizm kapitalizm olmaktan çıkmaya başlar. Bunun da anlamı, böylesi bir gelişmenin yolunu açan sosyal demokratların da artık sosyal demokrat olmaktan çıkmaya başladıklarıdır. Hem asla gözden kaçırmayalım ki, bu farazi ihtimalin gerçekleşmesi bile, Sosyal Demokratlar’ın **iktidarda** oluşlarıyla mümkündür.

SÖMÜRÜ VE BASKI İKTİDARI ELE GEÇİRMEYEN ORTADAN KALKABİLİR Mİ?

İktidarda olmadan da emekçilerin, yani nüfusun ezici çoğunluğunun sömürüye ve baskıya karşı verilen mücadeleye kazanılması sayesinde üretim araçlarının özel mülkiyetine son verilmesi mümkün olmaz mı. Bir başka deyişle, örgütlü emekçi halktan gelen baskı sonucunda sermaye sahiplerinin, üretim araçlarının mülkiyetinden **vazgeçmeleri** sağlanamaz mı?

Bize kalırsa, İsveç gibi sosyalizmin objektif ön şartlarının uzunca bir süreden beri varolduğu bir ülkede dahi böylesi bir ihtimal **ütopya**dır. Kaldı ki, sermaye sahiplerini toplumda egemen ve imtiyazlı sınıf olmaktan vazgeçirecek güçte bir emekçi hareketi yaratılabiliyorsa, bu, emekçilerin toplumda her bakımdan **hegemonik** konuma gelmeleri demektir. Burjuvazinin hegemonik konumuna karşı işçi sınıfının sürdürdüğü, toplumda hegemonik konuma geçme mücadelesi ise, ilk başta siyasi mücadelenin etkinliğine bağlıdır. Sendikalar başta olmak üzere, esas olarak **parti** anlamında siyasi olmayan örgütler, sosyal kurumlar, ideolojik kültürel araçlar vasıtasıyla yürütülen hegemonya mücadelesi, doğrudan siyasi mücadelenin yokluğunda son derece güdük kalmaya mahkumdur. Doğrudan siyasi mücadele ise, hegemonya mücadelesini iktidar hedefiyle bağlamak zorundadır. Çünkü burjuvazinin toplumda hegemonik konumunu sürdürmesinin en emin ve etkili yolu onun siyasi iktidarda olması ve iktidarını korumasıdır. Onun içindir ki, bu iktidar varlığını koruduğu sürece işçi sınıfı toplumda hiçbir zaman hegemonik bir konuma geçemez. Bu durumda işçi sınıfının sürdürdüğü hegemonya mücadelesinin siyasi veçhesini iktidarı hedeflemeyen bir anlayışla sınırlamak, sonuçta emekçi halk için son söz söylemek hakkını burjuvaziye, onun siyasi güçlerine bırakmak anlamına gelir. Bu yoldan sonuç alınabilmesi ise ancak, sömürü ve baskı sayesinde toplumda imtiyazlı konumda olanların emekçilerden gelen tepkiler üzerine hidayete ermeleri ve kendiliklerinden sömürüden ve baskıdan vazgeçmeleriyle mümkündür. Ama ne çare ki böyle bir çözüm sadece imkansız değil, aynı zamanda akıl dışıdır da. Çünkü burjuvazinin tüm siyasetleri, ulusun tamamının çıkarlarını kolladıkları ve uyumlaştırdıkları iddiasındadırlar. Örneğin Marksistler ve işçi sınıfı için bir anlamı olan **"artı-değer"**in burjuva siyasetleri içinde hiçbir geçerliliği yoktur. Onla-

rın izleyebileceği en adil politika işçinin hakkının işçiye, köylünün hakkının köylüye, **sermaye sahibinin hakkının da sermaye sahibine**, kimsenin hakkı "yenmeksizin" verilmesidir. Kaldı ki, burjuvazi ister sömürüden ve baskıdan kendi isteğiyle vazgeçsin, isterse zaten sömürü ve baskı uygulamadığı inancında olsun durum değişmez. Her iki halde de son söz iktidarda olanlar söylediği için iktidarı hedeflemeyen bir işçi sınıfı partisine toplumsal olarak ihtiyaç kalmaz.

İşte TSİP tarafının "klasik bir program"da ısrarlı olmasının nedeni bunlardır. Marksizmin durgunluktan kurtarılması, yeniden canlandırılması demek onun hepten "yenilenmesi" demek değildir. Ne kadar yenilenme yapılsa yapılsın Marksizmi Marksizm yapan bir kısım temel öğeler vardır. Bunlardan bir önemlisi "insanlık tarihinin gelişme yasası"dır. Bu yasa uyarınca kapitalizm kendi antagonist iç çelişkileri sonucunda er ya da geç çökecektir. Ne ki bu çöküntü kendiliğinden değil, işçi sınıfının bilinçli ve toplum yalarına uygun iradi davranışı sonucunda gerçekleşecektir. "İşçi sınıfının kurtuluşu onun kendi eseri olmak zorundadır" sözünün anlamı da burada yatmaktadır.

İKTİDAR HEDEFİ DIŞINDA HER BAKIMDAN YENİ BİR PROGRAM

Parti programında emekçi halkın iktidar hedefinin ve sosyalizme gi-

den süreci başlatan bir kısım köklü dönüşümlerin mutlaka yer alması zorunluğu dışında programın hiçbir bölümü "klasik" olmayabilir. "İktidar hedefi" **parti olabilmeyen olmazsa olmaz ön şartı** olduğu için önemlidir. Ama işçi sınıfının ve diğer emekçilerin iktidara hazırlanmaları da bir o kadar önemlidir. Burada ise Marksizm günümüz dünyasında ve Türkiye'de alabildiğine yaratıcı ve yeniletilici olarak işlev görebilir, görmelidir de. Bugün —ve on yıllardır— en büyük eksikliğini çektiğimiz ülkemizdeki azımsanmayacak sol potansiyelle rağmen siyasi mücadelenin bir türlü marjinalikten kurtulamıyor olmasıdır. Bu noktada, burjuvazinin hem diktatoryal, hem de hegemonik üstünlüğüne karşı işçi sınıfının demokratik hak ve özgürlükler uğruna mücadelesi kendi toplumsal kurumlarını yaratma ve ideolojisini çalışan yığınlarda yaygınlaştırma çabası, ezilen ulusun haklarını savunmada ve bunların gerçekleştirilmesinde izleyeceği kararlı ve istikrarlı politika, global sorunlara karşı hassas bir kamuoyunun oluşturulması ve tüm dünya halklarıyla sıkı bir dayanışma içine girilmesi, bütün bunlar tayin edici önem kazanıyor. Biz inaniyoruz ki, Türkiye Marksistlerini biraraya getirecek ve geniş sol potansiyelin cazibe merkezi haline gelecek bir partinin yaratılması sürecinin çok önemli bir bileşimini oluşturacak program tartışmaları, bu partiye omuz vermek isteyen herkesin katılımıyla ve ortaklaşa emeğiyle, bu soruna yaratıcı ve yapıcı bir çözüm getirecektir. ■

HAKEM OLMAKTAN HAKİM OLMAYA

(2. sayıdan devam)

kişiliğe sahip yetenekli insanlara bu aygıtlarda yer alma şansının, bazı aygıtlara hakim **mediocre** kişiler tarafından tanınmamasıdır. Bu yönetsel aygıtlara, ancak orada bulunan kişilerin karbon kopyaları ilave edilmektedir.

Neyse ki günümüzde tüm dünyada gelişmekte olan yenilenme süreçleri, çok sesliliği, demokratik bir parti yaşamını ve sonuç olarak özgür bireylere dayalı bir Marksist hareketi geliştirmektedir. Ne var ki, on yılların geleneklerini içselleştirmiş insanların, yeni bir konumu, sorgulayıcı ve üretken bir kişiliği içselleştirebilmesi bir gecede olacak iş değildir.

Ama birlik konusunda bir sonuç almanın da bu yeni tip Marksistlerin gayretlerine ve başarılarına bağlı olduğu-

nu düşünüyorum. Süreç yönetim fonksiyonlarını yürütenlerin birliği gerçekleştirme konusundaki inandırıcılıklarını zayıflatmaktadır.

Birlik sürecini bir Kurucu Kongre sürecine bağlamak, gerek örgütsel aidiyetleri bulunan gerekse de bağımsız konumlardaki Marksistlerin özgür bireyler olarak belirleyici etkinlikte olacağı bir süreç yaratmak demektir.

Böylece bağımsız konumlarda bulunan Marksist kitlelerin edilgin kaldığı, örgütsel aidiyetleri olanların ise çeşitli yönetim aparatları arasındaki politika farklılıkları karşısında **hakem** konumunda bulunduğu bir süreçten tüm Marksistlerin elbirliğiyle etkin ve **hakim** bir role yükseltilmesi gerçekleşmiş olacaktır. ■

Çankaya Sorunu

Meclis, en geç 7 Kasım 1989 tarihine kadar cumhurbaşkanı seçmek zorunda. Seçemezse, otomatikman genel seçimlere gidilmesi gerekiyor.

Demokratik kurallar açısından, bizim için cumhurbaşkanlığı makamı 1980 Mart'ında Fahri Korumak'ın görev süresinin bitiminde boşalmıştır ve o koltuk bugüne kadar boş kalmıştır. Altı ay süreyle bu makama zamanın Senata başkanı İhsan Sabri Çağlayangil vekalet etmiştir. 12 Eylül 1980'de ise genel kurmay başkanlığındaki üst komuta heyeti askeri darbeye yönetime el koymuş, parlamentoyu feshetmiş, anayasayı ortadan kaldırmıştır. Beş kişilik askeri cunta konseyi kendisini parlamento yerine ikame ederken, bu konseyin başkanı —Genel Kurmay Başkanı— da kendisini "Devlet Başkanı" ilan etmiştir.

7 Kasım 1982'de yapılan referandumda cunta anayasasına konulmuş bir geçici maddeyle Kenan Evren kendisine cumhurbaşkanı sıfatını yakıştırmıştır. Yani "Devlet Başkanı" denilen gayri meşru makam 1982'den sonra da —sadece isim değişikliğiyle— sürmüştür. (Nitekim K.Evren'i meşru cumhurbaşkanı sayan SHP'nin bile bazı milletvekilleri Eylül başında verdikleri bir önergeyle, K.Evren'in 7 Kasım 1982'den sonra cumhurbaşkanlığı yemini etmediğini, MGK adlı askeri konseyin yemin töreninde "Devlet Başkanı" nitelemesiyle yaptığı yemini geçerli saydığı, bugüne değin de, yedi yıldır cumhurbaşkanlığı sıfatını askeri darbe liderinin yemini üzerine sürdürdüğünü belirten ve konuyu tartışmaya açan bir önergeyi Meclis'e vermişlerdir.)

Kısacası, 1980 yılının Genel Kurmay Başkanı askeri bir darbeye Çankaya'ya oturmuştur ve ikametini 7 Kasım 1982'den sonra "cumhurbaşkanı" sıfatıyla devam ettirmiştir. Oysa hukuk ilkeleri açısından bu tarihten sonra kendisinin yegâne sıfatı "emekli genel kurmay başkanı"dır.

12 Eylül huzursuzluğu sayesinde başbakanlık makamına gelmiş olan T.Özal, şimdi, dokuz yıldan sonra Çankaya makamının meşruiyetsizliğini yedi yıllık bir süreyle daha uzatmak peşindedir.

ANAP'ın seçmen oyları, toplamın beşte biri kadardır. Ama Özal bu beşte bir oyla kendisini ya da kendine sadık bir adamını Çankaya'ya oturtmak istemektedir. Böyle olduğu takdirde dokuz yıldır boş olan cumhurbaşkanlığı makamı boş kalmağa devam edecektir. ANAP'luların oylarıyla seçilecek her kişi yeni bir şağil kimliğinde olacaktır.

Cumhurbaşkanlığı seçimindeki bir başka ihtimal de, bir anayasa değişikliğiyle K.Evren'in görev süresinin bir müddet daha uzatılmasıdır. Gerçi K.Evren vedayı anımsatan konuşmalar yapmaktadır, Özal ise "güle güle" anlamındaki bir demeciyle K.Evren'in süresini uzatmak niyetinde olmadığını ihlas etmektedir, ne var ki, önümüzdeki haftalarda kapalı kapılar ardında ne gibi pazarlıkların ve çekişmelerin süreceği belli değildir. Muayyen bir noktada, Evren'i Çankaya'ya getirmiş olan güçler bu formülü dayatabilirler, Özal da ancak o güçler sayesinde hükümete geldiğine, gene onların kudretiyle ayakta kalabildiğine göre buna pekâlâ razı olabilir.

Gelgelelim, böyle bir uygulamanın gerçekleştirilebilmesi için SHP'nin onay vermesi gerekir. SHP'nin izleyegeldiği politikaları gözönünde tutanlar açısından bu parti yönetimi "bunalım yaratmama" gerekçesi altında ve belli pazarlıklarla bu uygulamayı kabul edebilir.

Bununla birlikte, şimdilik böyle bir ihtimal zayıftır. Daha kuvvetli gözükken iki ihtimal ise ya Özal'ın kendisini Çankaya'ya seçtirmesidir, veya bir mutemedini. Her iki şıkkın da bizim açımızdan kabul edilebilir bir yanı yoktur. Çünkü demokratik kurullarla bağdaşmamaktadır. Seçmenlerin beşte birinin oylarını temsil eden bir partinin seçeceği kişi her kim olursa olsun,

dokuz yıllık gayrimeşruiyeti devam ettirecektir.

Tam bu noktada, Cumhurbaşkanlığı seçimi konusunda meşruiyet kavramıyla demokratizm kavramının çakışmadığını belirtmemiz gerekiyor. Örneğin herhangi bir baskı olmadan da SHP, DYP ve ANAP'ın üzerinde anlaşacakları bir adayın seçilmesi, —bu partiler seçmen kitlesinin %80'ini temsil ettiklerine göre— meşrudur, ama bu yöntemle seçilecek her adayın demokrat olup olmayacağı kuşkuludur. Anılan partiler arasında demokrasi yanlısı olan sadece SHP'dir, fakat bu partinin bugüne değin verdiği —daha doğrusu veremediği— sınavlar göstermiştir ki, SHP yöneticileri bir çok durumda demokratik olmayan uzlaşmalara girebilmektedir. Bu bakımdan, SHP'nin "evet" diyeceği her şahıs demokratik eğilimli kabul edilebilir diyemeyiz. SHP demokratik ilkelere kararlı savunucusu olmadığı gibi, ülkemizin demokrasi güçlerinin ancak bir bölümünü —zigzaglarla, tutarsızlıklarla— temsil etmektedir.

SHP'nin ilerisindeki demokratik güçler açısından mümkün ve uygun olabilecek yegane çözüm, TC'nin altına imza atmış bulunduğu Avrupa Konvansiyonu ve Helsinki Nihai Senedi'nde yazılı demokrasi ilkelerine içtenlikle bağlı olduğu bilinen bir hukukçunun, bilimadamının, diplomatın ya da eski bir politikacının bu makama seçilmesidir. Örneğin bunca kısıtlanmışlık içinde ve süngü zoruyla geçirilmiş bir anayasa hükümleri altında bile yüksek yargı kurallarının bazı mensuplarının demokratik bir anayasanın gereğinden söz ettikleri, Batı tipi bir siyasi demokrasinin ilkelerini savundukları, demokratik hak ve özgürlüklerin gelişkin Batı ülkelerindeki gibi olmasını istedikleri, bu meyanda düşünme ve örgütlenme özgürlüğünü, dernek, sendika vb. kurma hakkını engelleyen maddelere karşı çıktıkları görülmüştür. Bu nedenle, andığımız türden isimler mevcut yargı organları içinde de, dışında da mevcut-

tur.

Ne var ki, sol güçlerin böylesine etkisiz bulunduğu ortamda, bu niteliklere sahip, içtenlikle demokrat bir kişinin cumhurbaşkanı seçilmesi olasılığı hayli zayıftır. Bugün pek çok sendikada, diğer meslek örgütlerinde, yüksek öğrenim kurumlarında, basın-yayın hayatında bir hayli güçlü ve etkili olan sol, siyaset arenasında marjinal kaldığı için, cumhurbaşkanlığı seçimi de

dahil olmak üzere siyasal platformda cereyan eden olaylarda ağırlığını hissettirememektedir. Ülkenin pek çok siyasal sorununda olduğu gibi, bu sorunda da politik sol'un bir bölümü "bana ne, bu olay burjuva devletini ilgilendirir" tutumuna girmişken, geri kalan sol kesimlerin talepleri ve öngörülleri de —onları hayata geçirme doğrultusunda etkili bir politik güç yaratılmadığı için— temennilerden ya da

doğru olanı uygun olanı söylemekten ibaret kalmaktadır.

Apaçık ortada ki, bugün Türkiye halkı a) Özal mı cumhurbaşkanı olsun yoksa Özal'ın bir adamı mı, b) İkiisi de olmazsa K.Evren'in mi süresi uzatılsın, yoksa ordunun istediği bir başkası mı gibilerinden bir ikileme karşı karşıya bırakılmak istenmektedir. Her iki şıkka da kesinlikle ve ödünsüzce "hayır" demek şarttır. ■

Yurtdışındaki Sosyalistlere Çağrı Yapıldı

Ülkede "Sosyalistlere" başlığı altında yapılan çağrı ve bu çağrı ertesinde yürütülen ortaklaşa girişim sol hareket içinde olumlu yankılar buldu. Yurt dışındaki solcular da bu girişime büyük ilgi duydular. 18 imzanın sahiplerinden birisi, Necmi Demir bu girişimin yurt dışında desteklenmesi ve ona paralel bir seri çalışmalar yürütülmesi önerisini getirdi. Bu amaçla, B. Avrupa'da bulunan sosyalistlere bir çağrı çıkarılması uygun bulundu. İki buçuk ayı bulan çalışmalar sonucunda aşağıda verdiğimiz çağrı hazırlandı.

Hemen görüleceği gibi çağrıcıların bileşimi 18'lere kıyasla nispeten

dar bir çerçeve içinde kalıyor. Bu bir eksiklik. Ancak bir yandan desteklemekte fazla gecikmeme, öte yandan 30 Eylül-1 Ekim 1989 tarihlerinde Frankfurt'da düzenlenen bir tartışma toplantısına katılanlara duyuruyu doğrudan yapma fırsatını kaçırmama kaygısı, bu eksikliğin giderilmesini engelledi.

Bu eksiklik, sözkonusu toplulukta çok sayıda kişi tarafından dile getirildi ve çağrıcılar eleştirildi. Çağrıcı sayısının artırılmasına ilişkin öneriler, hem toplantıya katılanlar, hem de çağrıcılar arasında bir hayli onay bulmasına rağmen, sübjektif olarak niteleyebileceğimiz nedenlerle gerçekleşmedi. Sonuç-

ta çağrı, onu hazırlayan 8 imza ile yayımlandı.

Şimdi çağrıcılar ülkedeki girişime paralel olarak B. Avrupa'daki sosyalistlerin tümünün temsil edileceği bir toplantı düzenleyecekler. Türkiye'de 18'lerin çağrısıyla biraraya gelen 150 civarındaki sosyalisti kucaklayan toplantının bir benzeri olacak bu toplantıda, yurtdışındaki çalışmaların kapsam ve düzeni tartışılacak ve çalışmaların yürütülmesiyle görevli, sol yelpazeyi temsil eden bir kurul oluşturulacak. Böylece çağrıcıların darlığından kaynaklanan eksiklik de giderilmiş olacak.

"Biz aşağıda imzaları bulunanlar, 1989 Temmuz ayı içinde Türkiye'de, 18 arkadaşımızın "Sosyalistlere" çağrısı ile başlatılan inisiyatif destekliyoruz. Bu çağrı sonrasında yapılan toplantı ve çalışmaları, karşı karşıya bulunulan sorunlar ne olursa olsun, birlik yolunda atılmış azımsanmaması gereken adımlar olarak değerlendiriyoruz. Bizler, sözkonusu inisiyatif paralel olarak, halen çeşitli Batı Avrupa ülkelerinde yaşamakta olan sosyalistleri kapsayacak bir tartışma ve ortak çalışma platformunun gerçekleştirilmesinin de birlik sürecine çokyönlü katkılarda bulunabileceği kanısını taşıyoruz.

Batı Avrupa'da böyle bir platformun yaratılması için, başlangıçta görece küçük bir grubun kendi arasında kimi ilke ve tespitlerde anlaşış, daha sonra bunlar üzerinde tartışma açılması yoluna değil, sosyalist bir toplum kurmak için mücadele amacıyla birleşen kişilerin bu ortak mücadelenin nasıl bir yapı içinde ve hangi temel program hedefleri etrafında örgütlenebileceğine ilişkin bir görüş alışverişi ve çalışma sürecine girmeleri yolunu öneriyoruz.

Böyle bir görüş alışverişi ve ortak çalışma sürecinin birçok noktada, varolan farklılıkları azaltabileceği, bunun sağlanamadığı durumlarda çeşitli görüşlere açıklık ve belirlilik getireceği, böylece daha geniş bir anlaş-

ış ve güven ortamına yardımcı olabileceği düşüncesindeyiz.

Ne var ki, Türkiye ve Batı Avrupa'daki deneyimlerin, verimli ve sürekliliği olan bir tartışma sürecinin bazı asgari yönetsel gerekleri olduğunu ortaya çıkardığı kanısındayız. Olabildiği kadar örgüt ya da grup propagandasına yönelik söylevleri, tek taraflı deklarasyonları ve monologları kapsamayan, birlik alanını genişletmeye ve ortak bir üslup yaratmaya yönelik ve katılanların örgütsel bağları ne olursa olsun, kendi görüşlerini özgürce dile getirebildikleri bir platformun yaratılmasının ve düzeyi yükselterek sürdürülmesinin zorunlu olduğu görüşündeyiz. Bunun yanı sıra birlik alanındaki benzeri tartışmaların "Sosyalistlere" çağrısı ile başlatılan süreçle uyumlaştırılmasını öneriyoruz.

Bu düşüncelerle, başta bir süredir toplanarak dünyada ve Türkiye'de sosyalizmin genel sorunlarını tartışan arkadaşlarımız olmak üzere, Batı Avrupa'daki Türkiyeli sosyalistleri "sosyalist hareketin geçmişi ve bugününü, birlik deneyleri ve birlik imkanları bakımından değerlendirmek üzere" biraraya gelmeye çağırıyoruz."

Oya Baydar, İlkay Demir, Engin Erkiner, Ahmet Kaçmaz, Veysi Sarısözen, Orhan Silier, Server Tanilli, Bülent Uluer.

İdam Cezaları

ANAP iktidarı Meclis'e sevkettiği bir anayasa ve yasa değişikliğiyle idam cezalarının kesinleşmesi için Yargıtay'ın onayından geçmiş her bir idam dosyasının, Meclis'te —komisyonlarda ve genel kurulda— görüşülmesi zorunluluğunu ortadan kaldırıyor.

Bu değişiklikler geçerse, şu anda dosyaları Meclis'te bulunan 244 idam hükümlüsünün cezaları müebbet hapse çevrilecek, fakat daha sonra Yargıtay'dan parlamentoya sevkedilecek idam kararları, iki yıl içinde görüşülmezse, otomatikman onaylanarak cumhurbaşkanının imzasına sunulacak.

Görüldüğü gibi, ANAP hükümeti idam cezalarını yumuşatmıyor, azaltmıyor. Tam tersine kolaylaştırıyor. Şu anda Yargıtay'da bekleyen yüzlerce idam dosyası var. Keza mahkemelerde de binin üzerinde insan idam talebiyle yargılanıyor. Getirilen yasa ve anayasa değişikliği tasarıları devlete idam cezaları konusunda serbestiyet veriyor.

İstiklâl Mahkemeleri'nden bu yana devletin ve icranın elinde böylesine geniş bir idam serbestiyeti bulunmamaktaydı. 12 Eylül'den sonra asılanlar ise kendisine MGK adını takmış olan ve seçilmiş parlamentonun yasama yetkilerini gaspetmiş bulunan cunta konseyi tarafından tasdik edilerek cezaları infaz edilmişti. Daha sonra, 1983'te kurulmuş olan parlamento, en gericisinden bir Meclis de olsa, idam cezalarını görüşmeden, kesinleştirmeden beklemekteydi.

Şu halde, 12 Eylül rejiminin tam paravani durumundaki 1983 Meclis'i bile insan asmaya cesaret edememişti, siyasal idam cezalarını onaylayamamıştı.

Bu demektir ki, idam cezalarının Meclis'ten geçmesi zorunluluğu her şeye rağmen olumlu bir noktaydı. Her şeye rağmen, dedik, çünkü idam cezalarının tümüyle kaldırılması bu konudaki gerçek talebimizdir. Bu talepten bir adım bile geri çekilinemez.

Gelgelelim ülkemizde de idam cezalarının kaldırılması yolunda kamuoyu araştırmasına ve bu talebin giderek güçlenmesine memnun olduğumuz bir anda, Özal, getirdiği değişiklik tasarılarıyla, idam cezalarını sözde azaltıyor gözükmekte, aslında onları çoğaltıp, şiddetlendirmektedir.

Adı geçen tasarinın Genel Kurmay tarafından empoze edildiğini tahmin etmek için kâhin olmaya gerek yoktur. Genel Kurmay Başkanı "bölücülük"le ilgili dehşetengiz demecini yayınladıktan sonra, böyle bir tasarı ortaya atılmış, Meclis başkanı seçilir seçilmez, ilk iş olarak bu konuya el atılmıştır. Askeri çevrelerde Kürdistan olaylarıyla ilgili olarak "bu iş böyle gitmez, sert davranmak lazım, kökünü kazımak lazım" diyen sesler gazete sütunlarına bile geçmektedir. Bölgedeki yetkili bir komutan "İstanbul'da uygulanan kanunlar, burada da uygulandıkça bu işin sonu gelmez, oysa bana biraksalar değil insan, ot bile bitmez" diye demeç vermiştir. Kanunların orda İstanbul'daki gibi uygulandığının tümüyle gerçek dışı olması, orada alabildiğine zulüm çarkının işletilmesi bir yana, çok daha şiddetli uygulamalara hazırlanıldığı ortadadır.

İşte idam cezalarının anılan tasarıyla kolaylaştırılması da, öncelikle bu planın bir parçasıdır. İnsanları napalm bombalarıyla, kimyasal silahlarla **kitle halinde** imha etmek isteyenler açısından, kuşkusuz ki, hapse düşmüş bir PKK'lı mutlaka ipe çekilmelidir. Mentalite budur. Bir yandan soykırım, öte yandan İstiklâl Mahkemeleri döneminin geri getirilmesi, Şeyh Sait isyanında, Dersim isyanında sıra sıra dizilmiş darağaçlarının yeniden kurulması...

Tabii ki Özal'ın yeni idam cezası sadece PKK'ya dönük değil. Bugün hapisanede bulunan, yarın da bulunabilecek olan tüm 146 sanıklarından istediklerini asabilmek için böylesi Meclis dışı bir yol getirilmektedir. kanun taslağı başlangıçta idam dosyalarının Meclis'te

ancak bir yıl beklemesi, sonra infaza geçilmesini öngörürken, gazetelerin yazdığına göre, Özal güya daha adil gözükmek için bu süreyi iki yıla çıkarmıştır. Mesele otomatikman onayın yolunu açtığına göre bekleme süresi bir yıl olmuş, iki yıl olmuş ne farkeder?

Bununla birlikte, böyle bir uygulamanın kanunlaşması anayasa değişikliğini gerektirmektedir. Düşününüz ki, faşist cunta rejiminin süngü zoruyla geçirttiği 1982 Anayasası bile idam kararlarının Meclis'ten geçmesini öngörmüşken, şayet şimdi yeni bir düzenlemeyle, darağacına giden yol kısaltılıyorsa, Türkiye toplumu olarak insanlık yönünden ne denli utanç verici bir noktaya gelmiş bulunuyoruz.

Bu değişiklikler Meclis'ten geçerse, bu sadece Evren-Özel rejiminin ya da onların hakim oldukları parlamentonun değil, tüm toplum olarak hepimizin yüz karası olacaktır.

Şu halde, her şeyden önce, söz konusu anayasa değişikliğini önlemek gerekmektedir. Ne pahasına olursa olsun bu kanunu geçirtmemek şarttır. Hangi siyasi eğilimden olursa olsun, devletin adam asmasına karşı olan, ülkesinde idam sehpalarının kurulmasını istemeyen herkes bu konuda azami duyarlı olmaya ve gerek kurumlar, örgütler olarak, gerekse tek tek kişiler olarak bu girişime karşı çıkmaya çağırılmalıdır.

Ayrıca hukukçular, sadece baro olarak değil, tek tek hukuk adamları olarak, ya da mahkemeler, savcılar, yargıçlar olarak bu kanunsuzluğu reddeden herkes sesini yükseletmeli, tepkisini göstermelidir.

Yeri gelmişken 6 Mayıs 1972'de Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın idam edildikleri günleri hatırlayalım. AP - DP ve CGP'nin oylarıyla Meclis'in onayından geçen idam kararına bizzat İsmet İnönü başkanlığında CHP Anayasa Mahkemesi nezdinde itiraz etmiş, ve Mahkeme tastiki usulden bozmuştu. Konu tekrar Meclis'e yıldırım hızıyla getirildiği

sırada İkinci Erim Hükümeti istifa etti. Yeni kabineyi kurma görevi namuslu bir liberal olarak bilinen, demokratik güçlerin saygısını kazanmış olan Suat Hayri Ürgüplü'ye verildi. Ürgüplü kabinesini hazırlarken, tam o günlerde gene AP, DP ve CGP'lilerin oylarıyla idam cezaları bu kez usul hatası yapılmadan jet süratiyle onaylandı, özel kuryeyle köşke çıkartıldı, Sunay'ın imzaladığı idamlar, gece yarısından sonra devlet matbaasında mükerrer bir nüsha yapan Resmi Gazete'de yayımlandı ve birkaç saat sonra idam hükmü yerine getirildi. Derken Ürgüplü birkaç gün içinde kabinesini kurdu, fakat Sunay bu kabine listesini onaylamadı, görevi ondan aldı, Nihat Erim'in yamağı Ferit Melen'e kabineyi kurma görevini verdi, oluşturulan listeyi ise onayladı.

Yani, idamları infaza 12 Mart şefleri kararlıydılar. Fakat ne Nihat Erim, ne de onun Başbakan Yardımcısı bu sorumluluğu üzerlerine almak istemediler. Demokratik çevrelerden gelebilecek tepkileri önlemek için Bizans mirasından çok şeyler esinlenmiş TC devleti entrika çevirdi, Ürgüplü'yü oyuna getirerek, onu kabineyi kurma tuzağına düşürerek, Deniz, Yusuf ve Hüseyin'i onun başbakanlığındaki 20 güne sıkıştırdı.

Burada söylemek istediğimiz şudur: Türk devleti ne denli zalim bir geleneğe sahip olursa olsun, değme devlet adamı idamların sorumluluğunu üzerine almak istememektedir. Nihat Erim ya da Ferit Melen dahi.

Ülkemizde idam cezalarını kaldıracak bir demokratik oluşum ve güç birikimi henüz gerçekleştirilememiştir, fakat gene de devlet kolay kolay adam asamamaktadır, hele hele siyasal nedenlerle bunu yapmak kolay değildir. Son otuz yıldaki siyasal idamlar, Menderes, Polatkan ve Zorlu'dan sonra Talat Aydemir ve Fethi Gürcan'dı, hepsi de olağanüstü dönemlerde asılmışlardı. (Fethi Gürcan'ın idam cezası sessiz sedasız infaz edilmiş, Talat Aydemir'in cezası ise Meclis'ten geçtiği halde, imzada bekletilmişti. O sıralarda İnönü Başbakanı. Aydemir sekiz ay süreyle idam

hücrelerinde bekledikten sonra, 1964 Ağustos ayında İsmet İnönü'nün emriyle Türk jetleri Kıbrıs'ı bombaladıkları gün, evet milli hislerinin ve Kıbrıs şovenizminin, kahpe Yunan, alçak palikarya çığıllıklarının ayyuka çıktığı gün, Talat Aydemir gürültüye getirilip, asılmıştı. Keza 1960 Eylül'ünde Zorlu, Polatkan ve Menderes'in infazlarının da yangından mal kaçırır gibi yapıldığını, çünkü biraz gecikme olduğu taktirde, infazların önleneceğinden, artık hiç yapılamayacağından korkan "şahinler" in —27 Mayıs içinde kurulan Silahlı Kuvvetler Birliği adlı ikinci bir cuntanın— marifetiyle aceleye getirildiğini sonraki anılar ortaya koydu.)

Anılan idamları izleyen diğer üç siyasal idam Deniz, Hüseyin ve Yusuf'un idamıydı.

Sehpalar yeniden —12 Eylül'de cunta konseyi— tarafından kuruldu. Fakat, gene yukarıda belirttiğimiz gibi, Özal'ın hakimiyetindeki parlamento bile idam onayı vermeye cesaret edemedi. 244 dosyayı incelemeyi. Şimdi ise yapılmak istenen yasa değişikliğiyle, Meclis devre dışı bırakılırken, bu tasarımı dayatanlar, yukarıda andığımız o somut gerçekleri pek iyi bilmektedirler. Mesele Meclis dışına çıkartılabildiği taktirde, politikacılar hiç bir sorumluluk almadan, adı sanı bilinmeyen yargıtay hakimlerinin tasdiğiyle insanlar asılacaklardır.

Bütün bu yazdıklarımız, aslında idam cezalarına karşı toplumumuzun ne denli duyarlı olduğunu ortaya koymaktadır. (Örneğin Süleyman Demirel Deniz'lerin idamına beyaz oy kullanmıştır, fakat çocukların sadece Sunay-Tağmaç-Gürler tarafından astırıldığı sanılmaktadır. Nihat Erim ile Ferit Melen bile bu sorumluluğu paylaşmamışlardır. Oysa Demirel idamlara elini kaldırmıyaydı, üç genç asılamazdı. Nitekim aynı Demirel onlara idam cezası vermiş olan mahkemenin başkanı Ali Elverdi'yi partisine alarak, milletvekili seçtirmedi mi?) Ama aynı Demirel bugün aynı vebal altına girer mi, bunu getirilen anayasa değişikliğinde kullanacağı oyun rengine bakarak söyleyeceğiz.

Şu halde, getirilen tasarının İstiklâl Mahkemeleri dönemini anımsattığını belirtmemiz, arada böyle bir benzerlik kurmamız hiç de yakıştırma değil. Gerçekten de, Cumhuriyet tarihinde İstiklâl Mahkemeleri lağvolduğundan bu yana kimse rahat rahat insan asamamıştır. Adnan Menderes, kendi emrindeki milletvekillerine Tahkikat Komisyonu adı altında siyasal mahkemeler kurdurtup, onlara idam cezası yetkisi de vermeye kalkar kalkmaz, tasarının Meclis'ten geçerek, aynı gün Tahkikat Komisyonları'nın —her türlü yargı yetkisine haiz ceza ve idam komitelerinin— kurulduğu akşamın ertesinde, hemen ertesi gün, İstanbul Üniversitesi öğrencileri, bir sonraki gün de Ankara Hukuk ve Siyasal öğrencileri ayaklanmışlardı. Böylece idam yetkili Tahkikat Komisyonları bardağı taşırın son damla olmuş, devrin iktidarı o komisyonları kullanamadan devrilmişti. Ne yazık ki, aynı insanlar, bir başka olağanüstü mahkemede, Yüksek Adalet Divanı'nda yargılandılar, üçü idam edildiler. Dediğimiz gibi, Milli Birlik Komitesi dışında, ondan daha güçlü, ona her şeyi empoze ettiren kudretli bir cunta oluşmamış olsaydı, o üç kişi de idam edilmeyecekti. Bu gerçeği, Yassıada sanıklarından Muammer Çavuşoğlu'nun kızı N. Ilıcak bile, 17 Eylül tarihli Tercüman'da kabul etmektedir.

Şu halde, ister siyasal, ister gayri siyasal olsun idam cezaları tümüyle kaldırılmalıdır. Bu yetkiler şu veya bu kurumun elinde olduğu müddetçe ülkemizde sehpalar kurulur.

Kısacası, Turgut Özal adı geçen politik nitelikli değişiklik taslağını Meclis'e getirirken, onun bakanı da televizyona çıkıp halkı bu yasaya ikna etmeye çalışırken, anlaşılmaz sözlerle tasarının idam cezalarını azaltma yönünde olduğunu söylemek için ter dökerken, aslında ise siyasal nitelikli idam sehpalarının hazırlığını yapanlar ateşle oynamaktadırlar. Gerçekte iktidarıları sonuç almışlardır, hükümetlerinin ve devirlerinin bir sıkımlık canı kâlmıştır. Giderayak bu vebal altına girmeleri ise onların insanlık suçlarını daha da ağırlaştıracaktır. Bizden söylemesi!

141-142 Sorunu Papatya Falı Değildir

Eylül ayında Meclis açılınca Özal'ın 141-142 meselesini Meclis'e getireceğini, maddelere cebir unsuru koyarak, onları hafifleteceğini, ya da bu yolla fiilen kaldıracağını bekleyen kimi aydınlara, sol politik çevrelere vb. rastlıyorduk. "Bu konjonktürde niçin, hangi gerekçeyle?" diye sordüğümüzda ise "Özal kendisini Cumhurbaşkanı seçtirmek için ilerici, aydın ve demokrat kesimlerin, solcuların en azından hayırhah tarafsızlığını kazanmak, ya da onları nötralize etmek, veya SHP'yle bu koz etrafında Cumhurbaşkanlığı pazarlığı masasına oturmak amacıyla böyle bir şeyi yapar" diyorlardı.

Meclis açıldı, başkanını seçti. Özal idamlar konusundaki anayasa ve yasa değişikliğini Meclis'e getirdi. KİTLE'nin diğer sayfalarında bu ölüm kanununun niçin ve kimler tarafından dayatıldığı, neden böyle alev acele hazırlanıp yeni çalışma döneminin ilk işi olarak Meclis'e sevk edildiği yolunda bir yorum yazısı yer aldığı için, bu konuya burada yeniden girmeyeceğiz.

Adalet Bakanı Oltan Sungurlu, yasa tasarısını Televizyonda sunarken, 141-142 ve 163. maddelerin kaldırılmayacağını, böyle bir tasarılarının bulunmadığını, çünkü bu maddelerin ilgası için anayasa değişikliği gerektiğini net bir dille söyledi.

Bir kez daha gene o eski kurt masalı anlatılıyordu. 141 ve 142 için anayasa değişikliği gerekiyormuş! Hep söylediğimiz gibi, şayet ANAP kaldırılmasına taraf olsaydı SHP'nin iskemleleriyle birlikte anayasa değişikliği için gerekli çoğunluk fazla fazla bulunurdu. Demek ki, asıl mesele, ANAP'ın böyle bir şeye asla niyeti olmadığıdır, yani ANAP'ın kimliğinin, azgın gericiğinin ve cuntaya yaptığı sivil paravanlığının buna elvermeyeceğidir. Çünkü ANAP'ın tiyneti böyledir. Değişmesi için de hiç bir neden bulunmamaktadır.

ANAP'ın tiyneti ya da tiynetsizliği bu kadardan ibaret değildir. T.Özal

kaç senedir bu konuyla sürekli oynamaktadır. 141-142'yi kaldırdım, kaldırıyorum, kaldıracağım deyip deyip durmaktadır. Avrupa gezilerinde ya da Avrupalı gazetecilerin Ankara'daki sorularına muhatap olduklarında bu maddelerin kalkmasından yana olduğu imajını uyandırmaktadır.

Özal ve partisinin, 141-142'yi kaldırmaya niyeti olmadığı sadece 12 Eylül rejiminin karakterinden ya da ANAP'ın politik kimliğinden belli değildir. O maddelerin kaldırılma biçimi konusunda Özal'ın söyledikleri de onun başından beri sadece ve sadece **konuyla oynamakta olduğunu** yeterince ortaya koymuştur. Özal kâh referanduma gitmekten söz etmiştir, kâh "referanduma gidersek halk reddeder, bunun için referandumsuz kaldırmak lazım" (Kasım 1988 Paris gezisi), demiştir. Keza Türk Ceza Yasası'nda geniş kapsamlı değişiklikler getiren yeni ceza yasası tasarısı hazırlanmıştır. Bu yeni taslakta sadece madde numaralarını değiştirmek yoluyla 141 ve 142 rakamlarını kaldırmıştır, onun suç saydıklarını ise korumuş, olsa olsa ceza indirimi yapmıştır. 141-142. maddelerin numaralarının 364-365 olması ve öngörülen cezaların yarıya inmesi anılan yasaların kalkması değildir. Demek ki Özal yönetiminin bu konuda attığı tek adım 141-142'de öngörülen cezaları takriben yarıya indiren yeni maddeleri havi yeni bir ceza yasası taslağının Sulhi Dönmezer komisyonundan çıkarak, Meclis'e sunulmak üzere hazırlanmasıydı.

Özal kendi meşrebine pek uygun olarak kamuoyunu sürekli oyaladı. Özellikle sola, demokratik kesimlere dönük bir yüzüzlükle "kalkacak-kalkmayacak", "şu zaman kalkar-bu zaman kalkar" gibilerinden bir oyun içinde oldu.

25 Mart seçimlerinden sonra Özal'ın bu oyunu oynamasının artık nedeni de kalmadı. Çünkü artık "Özal, Avrupa'nın baskıları nedeniyle 141-142'yi kaldırabilir" diye düşünenler bile Özal'a önem vermez oldular. Özal artık can derdine

düşmüştü. Kapağı bir an önce köşke atıp, akli sıra siyasi hayatını fiyaskosuz sona erdirmek tutumu içindeydi. Esasen, yazımızın başında sözünü ettiğimiz kimi beklentiler de (Özal'ın cumhurbaşkanı seçilmek için 141-142 meselesini pazarlık masasına getireceği tahminleri de) buna dayanıyordu. Bu tahminler de yersizdi, mesnetsizdi.

Nitekim Oltan Sungurlu'nun TV açıklaması Eylül beklentisini de sona erdirdi. Gene aynı Eylül ayı içinde Özal İspanya gezisinde bir İspanyol haber ajansına verdiği mülakatta şöyle diyordu: "Komünist partiler var. Başka isimler altında dinci partiler var. Bunlar saydığımız ceza yasalarından (141, 142 ve 163. madde) kaçmanın bir yolunu buluyorlar. Bundan şu sonuç çıkıyor: Önümüzdeki yıllarda bu maddelerin değiştirilmesi, Türk demokrasisi açısından bir sorun yaratmayacak.

Komünizmin yasaklanmasına son verelim mi diye bir referandum gittiğimizde halk buna 'hayır' diyebilir. Bu düşüncenin değişmesi için zaman gerekiyor. Yaklaşık beş, belki on yıl içerisinde durum tamamen değişecektir."

Özal'ın kendi isteğiyle olmasa dahi, başka nedenlerle bu maddeleri kaldırabileceğini, ya da maddelere "cebir unsuru" ekleyerek değiştirebileceğini umanlar açısından artık mesele vuzuha kavuşmuş olmalı. (Esasen Özal 1987 sonbaharında verdiği bir demeçte tıpkı bugünkü gibi konuşmuştu, "bu mesele 5-10 yılın işi" demişti. 1988'de ise bu maddelerin 1990'lı yıllarda kalkabileceğini buyurmuştu. Tabii, 1990 yılı da 1999 yılı da 90'lı yıllardır, bu bakımdan Özal'ın dünkü zamanlamasıyla, bugünkü zamanlaması bir tutarlılık arz etmektedir.)

Şu halde, 141-142 konusunda Özal'ın, Evren'in, Kahveci'nin, Bozer'in ve benzerlerinin demeçlerine bakarak papatya falı açar duruma düşmek artık sona ermelidir.

Zira, 141-142'nin "Avrupa baskısı"yla kaldırılacağını ummak

—böyle deklare edilmese bile bir beklenti olarak, için için "Avrupa faktörüne" önem vermek— Özal'ın ve Özalgillerin konuyla istedikleri gibi oynamasına ya da bu konuda onların verdikleri her demecin, müsbet ya da menfi ciddiye alınmasına yol açmaktadır. Özal iyimserliğe yol açacak sözler söylediğinde gönenip, yukarda aktardığımız türden olmazlandığında öfkelenmek Özal'ı ciddiye almak, ya da kapalı kapılar ardında 141-142 meselesinin ciddi ciddi tartışıldığını, bunun önemli devlet meselelerinden birisi haline geldiğini, Özal'ın ve benzerlerinin bu konuda verdikleri demeçlerin de o kattaki dalgalanmaları yansıttığını zannetmek gerçeklerle temennilerimizi birbirine karıştırmak olur.

Kabul etmek gerekir ki, ülkemizin demokratik güçleri henüz bu maddeleri ceza yasasından kaldırtabilecek bir etki gücüne ulaşabilmiş değildiler. Bu doğrultudaki demokratik talebimiz ilk kez 1960'ların ikinci yarısında yüksek sesli dile getirilmeğe başlanmış ve Meclis'te grubu bulunan Türkiye İşçi Partisi Anayasa Mahkemesi nezdinde dava açmıştı. Genç arkadaşlarımız bilmeyebilirler diye söyleyelim: Anayasa Mahkemesi 7'ye karşı 8 oyla 141-142'nin Anayasa'ya uygun olduğu yolunda karar almıştı. Demek ki, zamanın Anayasa Mahkemesi üyelerinin yarısı 141-142'yi 1961 Anayasası'nın esprisine aykırı bulmaktaydı, ya da bir başka deyişle, bu maddelere karşı çıkmışlardı.

Aradan 21 yıl geçti. Gerek 12 Mart dönemine, gerekse ve özellikle çok daha şiddetli gelen, uzun süren, hâlâ sürmekte olan 12 Eylül döneminin demokrasi güçlerine karşı bunca ağır saldırılarına, uğradığımız bunca mevzi kaybına rağmen, sözkonusu maddelerin kaldırılması talebi bugün çok daha güçlüdür; çünkü bu talep etrafında çok daha büyük politik güçler birikimi bulunmaktadır.

Buna rağmen, 141-142'nin ceza yasasından temizlenmesi yapmak kalmış değildir. Bugünkü siyasal güçler dengesi ve dengenin seyri, o maddeleri bugünden yarına ilga ettirecek durumda değildir.

Niçin? Çünkü, bu en basit, en temel demokratik talep henüz yığınlar malolmamıştır, olduğu kadarıyla da, onu benimsemiş olan yığınları mobilize edebilecek bir sol politik güç siyaset sahnesinde bulunmamaktadır. "Halkımız, faşist Mussolini İtalyası'ndan kalma bu maddelere karşıdır" gibi sözler, kendi kendimize bile ne denli inandırıcı geldiği bilinmeyen birer kurusıkı ajitasyon retoriklerinden başka bir şey değildir.

Kabul edelim ki, bu talebimiz toplumda geniş yığınlar tarafından sanki solcuların sorunu gibi algılanmaktadır. Örneğin ülkede iki parti ile temsil edilen ve neredeyse % 40'a yakın bir oy oranını yansıtan sosyal demokrasi "düşünce ve örgütlenme özgürlüğü" genellemesinden ileri gitmemekte, bu talep doğrultusunda parmağını bile kıpırdatmamaktadır. Bir-iki sendika yönetimi hariç sendikalardan ses çıkmamaktadır. Çalışanların önemli bir bölümü, düşünme ve örgütlenme özgürlüğü ile kendi içinde bulunduğu ekme ve iş mücadelesi arasındaki bağıntıyı kavramamıştır.

Kısacası, yığınların talepleri ile 141-142'nin kaldırılması talebini bütünleştirmek sol dergilerle gazetelerdeki bazı köşe yazarlarıyla, panel ve benzeri kapalı salon toplantılarıyla sağlanmaktadır. Ortaya politik bir güç olarak çıkmak, yığınların ekonomik, demokratik ve siyasal istemlerine somut bir politik güç olarak tercüman olmak, kitleleri sol siyasette mobilize etmek suretiyle 141-142'yi kaldırmak doğrultusunda büyük bir politik ve yığınsal güç oluşabilir. Bu ise sosyal demokrasinin solundaki büyük boşluğu dolduracak yasal bir Marksist partinin kurulmasıyla, siyaset sahnesine ağırlığını koymasıyla ve politik güçler dengesini halk ve demokrasi güçleri lehine değiştirmeye başlamasıyla mümkündür. Böyle bir parti ise ancak **ihkak-ı hak** yoluyla kurulabilir. Aksi halde Özal 141-142'yi kaldırır mı, kaldırmaz mı, erken seçim olur mu, olmaz mı, olursa Demirel mi gelir, yoksa DYP-ANAP koalisyonu mu çıkar, yahut SHP mi seçimleri kazanır, DYP hükümete gelirse 141-

142'yi kaldırır mı, SHP gelirse onun iskemle sayısı anayasa değişikliği yapmağa yeter mi, yetmez mi, vb. gibi soruların yanıtını aramak için siyasal tahlillere, tahminlere boğulup kalırız. Oysa yasal ve birlikçi bir Marksist partinin kurulup, yığınsallaşmasıyla bizzat toplumsal yaşamın içinde ve tabii ki siyaset sahnesinde 141-142'nin hükümleri hükümsüz hale gelir.

Bir hak etkin bir şekilde fiilen böyle kullanıldıktan sonra, hukuki yapı da çok geçmeden ona göre biçimlenir. Ama bizler hakkımızı kullanmayı, onu kullanmayı o maddelerin kalkmasından sonraya ertelersek ve mücadelemizi o maddeleri kaldırma noktasına tek-sif edersek, başka siyasal görevlerimizi yerine getiremeyeceğimizden —çünkü 141-142 sonrasına ertelediğimizden— yığınlara ulaşamayız, onları kazanamayız. Öyle olunca da, 141-142'yi kaldırtacak güce ulaşamayız. Kısır döngü çemberinde dolanıp dururuz...

Ama nereye kadar? O çemberi parçalayıp, "141-142'yi tanımiyoruz" deyinceye kadar. ■

D.ALMAN YA, F.ALMAN YA

(12. sayfadan devam)

sürecine katkı getirmek için yaşadığı kent olan Doğu Berlin'e gidiyor. Böyle düşünen insanlar toplumun ileriye dönük dinamiklerini oluşturuyorlar. Gelecek ise o dinamikler üzerine kurulacak.

Diğer yandan bugün Avrupa'da iki ayrı Almanya'nın iki ayrı Alman ulusunun somut varlığını kabul etmeyen, bu olguyu her fırsatta ihlal eden F.Alman gerici çevreleri ateşle oynuyorlar. Ekonomik yönden Avrupa'nın en güçlü ülkesi olan F.Almanya'nın toprak ve nüfus üstünlüğüne de kavuşmasının tehlikesini her akli başında insan rahatça görebilmektedir. Kaçan DDR yurttaşlarının varlığını politik malzeme olarak değerlendiren F.Alman gerici çevreleri DDR'de yaşamaya devam edenlere çeşitli "özgürlük" vaatlerinden geri durmuyorlar. Batı'ya geçenken zafer işareti yapan ve "özgürlüğü seçtiklerini" söyleyenlerin ise nasıl bir "özgürlük" seçtiklerini anlamaları uzunsürmeyecek. ■

D.Almanya, F.Almanya Göçenler, Göçmeyenler...

F. Almanya acaba Avust-
sı gibi bir göçmen ülkesi midir,
değil midir, tartışması öteden
beri yapılırdur.

F. Almanya 2,5 milyon civarında yabancı işçinin çalıştığı bir ülke. Her ne kadar F. Almanlar yabancı işçileri göçmen değil, konuk kabul ediyorlar ve onlara "Gastarbeiter" diyorlarsa da, 2,5 milyonun göçmen işçi olduğu apaçık. F. Alman makamlarının yaklaşık 30 yıldır bu ülkede yaşayan, çalışan, vergi ödeyen, eğitim gören yabancı işçileri, onların çocuklarını halen "konuk" olarak görmesinin arkasında, adı geçenlerin işlevlerini tamamlayıp ülkelerine geri dönmeleri, ya da gerekirse döndürülmeleri gereken metalar olarak değerlendirilmesi mantığı yatmaktadır. Her ne kadar 30 yıl önce bu ülkeye gelen yabancı işçiler de uzun süre kendilerini bu mantığa uygun olarak "geçici" gördülerse de, durum yavaş yavaş yön değiştirmektedir. Bir gün geri dönme düşüncesini halen canlı tutan birinci kuşak mensuplarına karşılık burada büyüyen yeni nesiller tam tersini düşünmektedirler.

F. Almanya'nın bir de başka göçmenleri var. Alman olan, ya da Alman kökenli olan göçmenleri. 1,9 milyonu Demokratik Almanya'dan (Silezya), Çekoslovakya'dan (Südet) Romanya'dan, Macaristan'dan "anayurda" göç etmiş 4 milyon civarında "Aussiedler" var. Ayrıca sosyalist ülkelerden, ya da Üçüncü Dünya ülkelerinden gelerek sığınma hakkı alabilmiş —Alman olmayan— sığınmacılar da var.

Bilindiği gibi, son haftalarda D. Almanya'dan bir göç dalgası başladı. F. Alman makamlarının açıklamalarına göre 16 bin Demokratik Almanya yurttaşı, Macaristan'dayken Avusturya üzerinden F. Almanya'ya geçtiler.

International Herald Tribune gazetesi, göç sırasında Budapeşte'de yaptığı bir incelemede, 13 bin kişinin Avusturya'ya geçtiğini, fakat Batı'ya gitmeyen 60 bin D. Alman yurttaşının tatillerine devam ettiklerini ve yurda döneceklerini yazıyor. Demek ki gazetecinin tespitinden sonra 3 bin kişi daha gelmiş.

Gelen 16 bin kişi Demokratik Almanya'dan kurtulduklarına memnun, önlerine belki bir daha bulamayacakları bir fırsat geçtiği halde göçmeyi, olağan bir tatilden geri gider gibi dönenler için tercihlerini D. Almanya'da kalmaktan yana yapmış olabilirler?

Şayet yaşam standartlarına bakılırsa, D. Almanya'nın fert başına düşen ulusal geliri 6.500 dolar, F. Almanya'nınki ise 20 bin. Bu insanlar yaşayageldikleri ülkeden üç kat daha zengin olan bir ülkeye, üstelik ulusu Alman, adı da Almanya olan bir ülkeye, (daha 45 yıl öncesine kadar tek olan, sonra ayrılan ve farklılaşan ülkenin bir toplumundan diğer toplumuna) geçmiyorlarsa, bu demektir ki, buldukları yaşamdan üç kat daha zengin yaşam standartlarına ulaşmak bile onları cezbetmemiş.

Tabii ki, tercihlerini dönmekten yana yapanlar ülkelerini güllük güllüştürüyorlar. Tersine sayısız şikayetleri olduğu kuşku götürmez. Belki bir kısmı,

Batı'ya göç etmeyi bir macera olarak görmüştür. Gidip orada yeni bir hayat kurmayı göze alamamıştır. Gene muhtemeldir ki, pek çoğu, yakınlarından, dostlarından, çevresinden kopmak istememiştir. İnsanın doğup büyüdüğü topraklar, içinde bulunduğu çevre ilişkileri elbette ki onun yaşamında büyük önem taşır.

Gene, göçmeyenlerin azımsanmayacak bir bölümünün ülkede bugünden yarına, yarından öbürüne iyiye doğru değişmeler olabileceği umudunu taşıdıklarını da sanmak iyimserlik olur. Kemikleşmiş bir bürokrasinin kırılması, rijid yapıların çatlaması, statükonun aşılarak toplumun da, sistemin de kendini yenilemesi elbette kolay değil. Fakat bu insanlar **her şeye rağmen** geri döndülerse, bunun nedeni bugüne değin kaderlerini paylaştıkları insanlarla —Demokratik Alman toplumuyla— birlikte olmak içindir. Son tahlilde, **sosyalizmin değerlerini** kapitalizmden üstün tuttıkları içindir.

Kitaplarda okudukları sosyalizmin kuramındaki değerler sistemi ile reel sosyalizmde gördükleri bir çok şeyin uyum içinde olmadığını bilseler bile, içlerinden sosyalizmin ideallerini çıkartamadıkları içindir.

Göçmeyenlerden genç bir kimya mühendisi, "Batı'ya geçsem, bugün aldığım aylığın on katını alırım, fakat döneceğim" diyor ve babasının komünist olduğunu, kendisinin de o ideallerin bir bölümünü paylaştığını söylüyor, komünizme inandığını belirtiyor, ülkesindeki gelişim

(Devamı 11. sayfada)

kitle

YAZIŞMA ADRESİ: Postfach 10 13 46 • 4100 Duisburg 1 • F. Almanya • Fiyatı: 50 T.L.